

ХРОНІКА НАУКОВИХ ПОДІЙ

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «АДАПТАЦІЯ ЗАВДАНЬ І ФУНКЦІЙ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ДО ВИМОГ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ»

8–11 жовтня 2013 р. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського разом з Асоціацією бібліотек України, Інформаційно-бібліотечною радою НАН України, Радою директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів Міжнародної асоціації академії наук провела міжнародну наукову конференцію «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів».

У роботі конференції взяли участь понад 430 науковців, бібліотекарів, фахівців архівної та музейної справи, викладачів вишів, інженерно-технічних працівників бібліотечно-інформаційної сфери, спеціалістів комерційних організацій з понад 60 установ України, Білорусі, Великої Британії, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції, Чехії.

Пленарне засідання конференції відкрив генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **В. І. Попик**. Привітавши присутніх із Всеукраїнським днем бібліотек та дев'яностоп'ятиріччям заснування самої Бібліотеки, він зазначив, що поєднання в одній установі функцій національної бібліотеки та академічного інституту зумовлює її особливе місце у соціумі та науково-інформаційному просторі світу, визначає особливий масштаб діяльності, трудомісткість та складність завдань, які вирішує її колектив, підвищені вимоги до перспектив і пріоритетів її подальшого розвитку, унікальність її місії.

В умовах зміни ролі і місця бібліотеки у суспільстві, уявлень про бібліотечну професію особливої актуальності набувають співпраця між бібліотеками, комплексне обговорення та розв'язання актуальних проблем розвитку інформаційно-бібліотечної сфери, методичних, технічних, організаційних проблем, налагодження і координація роботи між бібліотеками різних типів і видів, відомчого підпорядкування. Велику роль нині відіграє співпраця в рамках Асоціації бібліотек України та Української бібліотечної асоціації, які мають різні функції і завдання, працюють в різних площинах, але зобов'язані доповнювати одна одну.

З привітанням з нагоди 95-річчя від часу заснування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на пленарному засіданні виступила генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, заслужений працівник культури України, віце-президент Української бібліотечної асоціації **Т. І. Вилегжаніна**.

Проблематика наукових доповідей пленарного засідання охопила найрізноманітніші питання розвитку бібліотечно-інформаційної сфери – інтелектуальної свободи і свободи вибору інформаційних джерел, відцифрування документних ресурсів, розвитку засобів збереження інформації, корпоративної каталогізації та використання баз даних.

У своєму виступі директор Офісу інтелектуальної свободи Американської бібліотечної асоціації (ALA) **Барбара Джонс** акцентувала увагу на проблемі свободи читання як невід'ємного права кожного громадянина. Пані Б. Джонс зазначила, що громадськістю США інколи встановлюються над-

то високі рівні «фільтрації» з релігійних, етичних, мовних та психоемоційних міркувань, а це відсікає істотну частину фонду для читачів. Учасники конференції були ознайомлені з досвідом активної діяльності Офісу стосовно підтримки забороненої книги і захисту бібліотекарів, які зазнали переслідувань через виборювання права свободи читання. Діяльність Офісу інтелектуальної свободи ALA дедалі більше стає міжнародною. Доповідачка висловила сподівання, що в 2014 р. українська бібліотечна громада приєднається до святкування «Тижня забороненої книжки».

Свою доповідь куратор відділу Європейських студій Британської бібліотеки **О. В. Керзюк** присвятила програмам відцифрування у цій бібліотеці. Британська бібліотека, друга за обсягом фонду бібліотека світу, займає одне з провідних місць у галузі відцифрування. На сьогодні відвідувачі офіційного сайту Бібліотеки мають доступ до чотирьох мільйонів відцифрованих одиниць зберігання, а це понад 40 мільйонів сторінок, із загальної кількості фонду в 150 мільйонів одиниць. 2010 р. у Бібліотеці було створено Відділ цифрових студій (Digital Scholarship), що розробляє та впроваджує стратегію відцифрування бібліотечних фондів, реагує на динамічні зміни у технологіях, займається освітою кураторів з інших відділів, організовує семінари та конференції для фахівців з відцифрування. Доповідачка коротко охарактеризувала 10 програм з відцифрування, реалізованих за останні роки у Британській бібліотеці або за її сприяння.

Заввідділу Центральної наукової бібліотеки ім. Якуба Коласа НАН Білорусі **В. В. Михлик** ознайомила учасників пленарного засідання з досвідом роботи ЦНБ НАН Білорусі в системі корпоративної каталогізації бібліотек Білорусі зі створення та обміну бібліографічними і авторитетними записами в рамках формування об'єднаного електронного каталогу, баз даних авторитетних записів, електронного інформаційного ресурсу «Національна бібліографія Білорусі». Доповідачка наголосила, що каталогізація документів нині вийшла за межі однієї бібліотеки, вона стала складовою частиною загального процесу формування корпоративного ресурсу. Єдині стандарти, формати надання даних і технології дали змогу здешевити весь процес, піднести його на новий якісний рівень та об'єднати бібліотеки задля вирішення загальних проблем.

Перспективи використання оптичних носіїв для зберігання цифрових електронних ресурсів були окреслені у відповіді директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, акад. НАН України, професора **В. В. Петрова**, його заступника, чл.-кор. НАН України, професора **А. А. Крючина**, вченого секретаря Інституту, старш. наук. співробітника, канд. техн. наук **С. М. Шанойло**, оприлюдненій А. А. Крючиним. Сьогодні найбільш перспективним, на переконання доповідачів, є зберігання дисків-оригіналів з додатковою їх обробкою високостабільними матеріалами: бороселікатним склом, кварцом з платиновідзеркалюючим шаром, сапфіром. Інститути НАН України вже отримали патенти на цю технологію. Підтверджен-

ням перспективності зазначеного напрямку є те, що європейські та американські інституції останнім часом активізували розроблення стандартів саме на виготовлення дисків на високостабільній основі і відповідні записуючі пристрої.

Завершив пленарне засідання виступ директора з продажу і маркетингу ТОВ «ІВІС» **Д. Є. Ушанова** (Москва, Росія), присвячений досвіду використання баз даних East View на російському ринку та країн СНД. База даних складається з понад 700 назв видань Росії та країн СНД. За словами **Д. Є. Ушанова**, особливу увагу компанія приділяє складанню повних електронних архівів періодичних видань, до яких лише у 2012 р. було відкрито 520 тестових доступів у вищих, бібліотеках, бізнес-структурах різних країн СНД.

Після завершення пленарного засідання учасники конференції працювали в секційному режимі (секції «Формування національного розподіленого інформаційного ресурсу: інтеграція та кооперація зусиль бібліотек та інформаційних центрів»; «Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності

бібліотек в умовах цифрового середовища»; «Історико-культурні фонди бібліотек: науковий опис і презентація цифрового ресурсу»; «Тенденції розвитку сучасного зарубіжного бібліотекознавства»; «Біографіка й біографічне читання за доби інформаційної революції: місце і роль бібліотек»). Було проведено семінари «Бібліометрія та бібліотека: світовий досвід, українська перспектива» та «Каталогізація цифрових ресурсів», круглі столи «Нормативне забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності» та «Бібліографія в електронному середовищі». Відбулося спеціальне засідання Асоціації бібліотек України та Української бібліотечної асоціації «Бібліотечні асоціації та цінності бібліотечної професії у цифрову епоху».

Олена Воскобойнікова-Гузєва,

провід. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук

Олена Сокур,

мол. наук. співробітник НБУВ

Формування національного розподіленого інформаційного ресурсу

У роботі секції «Формування національного розподіленого інформаційного ресурсу: інтеграція та кооперація зусиль бібліотек та інформаційних центрів» взяли участь понад 70 осіб, серед яких – фахівці Російської державної бібліотеки, Центральної наукової бібліотеки ім. Я. Коласа НАН Білорусі, провідних бібліотечно-інформаційних установ та вищих навчальних закладів України.

Було заслухано і обговорено низку ґрунтовних доповідей з проблем, пов'язаних із визначенням основних завдань, які постають перед бібліотеками всіх рівнів у зв'язку з адаптацією їх діяльності до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів та формування загальнонаціонального інформаційного простору.

Вступним словом секційне засідання відкрив генеральний директор НБУВ, канд. іст. наук **В. І. Попик**. Він наголосив, що на сучасному етапі одним із найважливіших завдань, яке постає перед провідними вітчизняними бібліотеками у світлі їх нинішніх місця і ролі у системі соціальних комунікацій, є налагодження ефективної міжбібліотечної взаємодії щодо формування єдиного національного інформаційного простору відповідно до вимог Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні та реалізації заходів, визначених Державною цільовою національно-культурною програмою створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека-XXI».

Зусилля бібліотечних асоціацій та провідних бібліотечно-інформаційних установ, спрямовані на створення єдиного бібліотечного сегмента інформаційного простору, не повинні обмежуватися питаннями розбудови вітчизняного електронного середовища та взаємодії на загальнодержавному, регіональному і галузевому рівнях. Необхідно активніше розвивати співробітництво на міжнародному рівні для популяризації та представлення електронної інформації і цифрових ресурсів національного значення у таких масштабних міжнародних проектах, як Європейська бібліотека (The European Library), Європейська цифрова бібліотека (European), Світова цифрова бібліотека (World Digital Library).

Концептуальним питанням, пов'язаним із визначенням пріоритетних напрямів взаємодії бібліотек у сучасному соціокультурному просторі та побудовою ціннісно-орієнтованої стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, комплексними науково-організаційними і техніко-технологічними підходами до формуван-

ня бібліотечно-інформаційних ресурсів та управління знаннями, були присвячені виступи професора Харківської державної академії культури (ХДАК), д-ра наук із соціальних комунікацій **Г. В. Шемаєвої**, пров. наукового співробітника НБУВ, канд. іст. наук **О. В. Воскобойнікової-Гузєвої**, зав. відділу НБУВ, канд. техн. наук **К. В. Лобузінної**, керівника Центру формування бібліотечно-інформаційних ресурсів НБУВ, канд. іст. наук **О. П. Бодак**. Основну увагу доповідачі акцентували на проблемах нестабільності бібліотечної системи, зумовлених процесами глобалізації, інтернетизації, інтеграції, динамічним розвитком новітніх технологій, нових засобів та інструментів соціальної комунікації. Висвітлювалися питання комплексного підходу до вирішення багатоаспектних завдань, пов'язаних із формуванням бібліотечно-інформаційних ресурсів, збереженням та керуванням електронними інформаційними ресурсами і управлінням знаннями. Наголошувалося на необхідності тіснішої співпраці бібліотечно-інформаційних та освітніх установ при виконанні наукових досліджень та підготовці кадрів.

Фахівці зазначали, що питання, яким присвятив увагу у своєму вступному слові генеральний директор НБУВ **В. І. Попик**, мають загальнодержавне значення і повинні вирішуватися на основі ефективної координації діяльності бібліотечних і архівних установ, науково-інформаційних та культурно-інформаційних центрів за активної підтримки бібліотечних проектів і програм національного масштабу органами державної влади.

У виступі головного бібліотекаря Російської державної бібліотеки **О. А. Долотової** йшлося про проблему правового забезпечення діяльності бібліотек у інформаційному середовищі, яка на сьогодні є найбільш актуальною і недостатньо вирішеною, особливо у країнах пострадянського простору. Для бібліотечних установ в умовах стрімкого розвитку електронного середовища великого значення набувають питання реалізації можливостей сумлінного використання друкованих та електронних видань, які охороняються законом, врегулювання норм авторського права і потреб суспільства щодо розширення доступу до духовно-ціннісного надбання попередніх поколінь та сучасної актуальної інформації.

Низку доповідей було присвячено питанням змістовного наповнення та технологіям управління контентом веб-сайтів

бібліотек, специфіці функціонування та завданням електронних бібліотек, перспективам створення електронних ресурсів на базі власних фондів. Зокрема, у виступах провідного бібліотекаря Центральної наукової бібліотеки ім. Я. Коласа НАН Білорусі **Н. Б. Грек-Тарасевич**, зав. відділу Національної історичної бібліотеки України **О. В. Михайлової** і редактора 1-ої категорії НІБУ **І. В. Чеховської** підкреслювалося, що в умовах стрімкого розвитку веб-сайтів бібліотек особливого значення набуває проведення регулярних моніторингових досліджень та здійснення відповідних заходів за їх результатами, спрямованих на управління змістовними характеристиками сайтів з метою залучення потенційних користувачів до інформаційного простору наукового знання, створення інтелектуальних продуктів і послуг релевантних інформаційним потребам сучасних читачів.

Про особливості формування електронних ресурсів власної генерації, а саме електронної бібліотеки, йшлося у виступі зав. відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського **Н. В. Вараксіної**. Вона охарактеризувала електронну бібліотеку як розподілену систему, що дає змогу надійно й ефективно використовувати розподілені колекції електронних документів, поданих у вигляді цифрових наборів даних, через глобальні мережі передачі даних у зручному для кінцевого користувача вигляді.

У спільній доповіді фахівців НБУВ – мол. наук. співробітника **О. І. Остапечко**, зав. сектору **А. Л. Герус** та наук. співробітника **Т. І. Шовкопляс** – було подано теоретичне обґрунтування та розглянуто пріоритетні напрями формування цифрових колекцій карт на основі фонду сектора картографічних видань НБУВ, представлено зразки картографічних документів, які утворюють електронну колекцію унікальних фондів.

З інформаційним повідомленням у форматі презентації виступила директор ТОВ «АВЕ Маркетинг» **І. В. Несміянова**. Вона поінформувала присутніх про діяльність Інституту проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Він на сьогодні є єдиною науково-дослідною установою в країні, що здійснює фундаментальні наукові дослідження всіх видів сучасного мистецтва. Також йшлося про українське представництво міжнародної компанії АВЕ/IPS – ТОВ «АВЕ Маркетинг». Його основне завдання – забезпечення науковою літературою з усього світу закладів науки та освіти.

Питанням культурно-просвітницької діяльності бібліотек, розвитку нових моделей популяризації документно-інформаційних ресурсів та організації науково-просвітницьких заходів у контексті розвитку сучасного соціокультурного простору країни були присвячені доповіді керівника Культурно-просвітницького центру НБУВ, канд. іст. наук **Н. Г. Солонської** і мол. наук. співроб. НБУВ **Ю. А. Мордвінова**, зав. відділу Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. Франка **Г. І. Пристай**. Доповідачі наголошували, що на вимогу сучасного глобалізованого електронного середовища відбуваються кардинальні зміни у структурах бібліотек, напрямах та формах їх соціокультурної діяльності. Перетворення сучасних бібліотек на інформаційних провайдерів повинно здійснюватися на основі безпосереднього співробітництва між інституціями культури та освіти, реалізації спільних проектів у сфері мистецтва, виставкової діяльності, презентації літературного доробку письменників та інших заходів, спрямованих на збереження та популяризацію культурної спадщини держави.

Загалом, засідання проходило в атмосфері плідного діалогу. Учасники зібрання акцентували увагу на питаннях, вирішення яких потребує інтеграції та координації зусиль всієї бібліотечної спільноти, адже вони спрямовані на формування національного інформаційного ресурсу, його популяризацію у світі, широке залучення вітчизняних бібліотечно-інфор-

маційних установ до міжнародної співпраці, піднесення престижу бібліотечної професії, підвищення рівня заробітної плати та упровадження нових методик у системі підвищення кваліфікації бібліотечно-інформаційних фахівців. За результатами роботи було сформульовано низку пропозицій:

- Скоординувати та посилити діяльність Асоціації бібліотек України і Української бібліотечної асоціації для лобювання у законодавчих та виконавчих органах державної влади інтересів бібліотечної галузі, зокрема, – фінансової підтримки бібліотечних проектів і програм національного масштабу, зорієнтованих на створення вітчизняних мережевих наукових, культурно-освітніх ресурсів, розроблення дієвих механізмів державного контролю за гарантованим отриманням провідними бібліотеками України повного національного репертуару друкованої продукції, згідно з Законом України «Про обов'язковий примірник документів», а також підвищення соціального статусу бібліотечних співробітників.
- Бібліотечним асоціаціям України, провідним бібліотекам активно нарощувати співробітництво на міжнародному, загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях щодо формування і розвитку національного розподіленого інформаційного ресурсу, а також представлення електронної інформації та цифрових ресурсів у таких масштабних міжнародних проектах, як Європейська бібліотека (The European Library), Європейська цифрова бібліотека (European), Світова цифрова бібліотека (World Digital Library).
- Поновити діяльність Міжвідомчої методичної ради бібліотек для узгодження питань, пов'язаних із визначенням єдиних підходів до аналітико-синтетичного опрацювання інформаційних ресурсів, науково-методичного забезпечення діяльності бібліотек в умовах активного використання електронних технологій та упровадження комплексних техніко-технологічних рішень, оцінкою якості бібліотечно-інформаційних послуг.
- Науковим бібліотекам України, НБУВ та бібліотекам НДУ НАНУ передбачати при поточному та перспективному плануванні бібліотечно-інформаційної діяльності заходи, спрямовані на реалізацію Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2020 року, зокрема, на підтримку та реалізацію проектів у межах напрямів Електронна освіта, Електронна культура, Електронна демократія, Електронне урядування тощо.
- НБУВ спільно з провідними бібліотечно-інформаційними установами започаткувати роботу міжвідомчого професійного постійно діючого семінару-практикуму для вироблення та узгодження спільної стратегії з питань формування національного розподіленого інформаційного ресурсу з чітким концептуальним уявленням про призначення, принципи побудови, змістовне наповнення, засоби функціонування і визначення ролі кожної бібліотечної установи у цьому процесі.
- НБУВ, ХДАК за участю інших бібліотечних установ та навчальних закладів організувати круглий стіл з питань підготовки спеціалістів для забезпечення роботи бібліотек за умов розвитку інформаційного суспільства.
- На основі взаємодії бібліотечно-інформаційних установ, закладів освіти і культури активніше використовувати дистанційні та модульні форми навчання в системі підвищення кваліфікації.

Надія Каліберда,

зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук

Ольга Василенко,

директор Інституту науково-методичного забезпечення бібліотечно-інформаційної роботи НБУВ, канд. іст. наук

Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в умовах цифрового середовища

У роботі секції «Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в умовах цифрового середовища» взяли участь 47 осіб, серед яких – провідні фахівці Національної історичної бібліотеки України, бібліотеки Інституту економіки промисловості НАН України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського міжнародного університету, Національної академії внутрішніх справ, Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету України, бібліотеки Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана, Науково-технічної бібліотеки Київського національного університету технологій та дизайну, Національної бібліотеки України для дітей, Наукової бібліотеки Національного ботанічного саду України ім. М. М. Гришка, державного підприємства «Український інститут промислової власності», Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Всього на секцію було представлено 35 доповідей, з яких 7 детально обговорено і продискутовано. Розглянуто комплекс проблем, пов'язаний з висвітленням актуальних питань оптимізації та підвищення ефективності інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек в умовах поширення електронних технологій, напрацюванням інноваційних методик використання інформаційних ресурсів Інтернет-середовища в процесі підготовки бібліотечного інформаційно-аналітичного продукту та його просування на інформаційний ринок, посиленням суспільного впливу бібліотечних структур, окресленням тенденцій їх розвитку як сучасних інформаційно-комунікаційних комплексів, розкриттям специфіки та нових можливостей комунікації бібліотек і соціальних медіа.

Низку доповідей було присвячено висвітленню інформаційно-комунікаційного аспекту суспільних трансформацій та діяльності бібліотечних установ у контексті цього процесу.

Зокрема, заступник генерального директора НБУВ, д-р іст. наук, професор **В. М. Горювий** у своїй доповіді «Національні інформаційні ресурси в контексті посилення глобальних інформаційних впливів» зупинився на проблемі трансформації загальноцивілізаційного інформаційного простору в умовах глобалізації та посилення глобальних впливів на національні інформаційні ресурси, акцентуючи роль бібліотек як універсальних інформаційно-комунікаційних центрів, покликаних поповнювати соціальні інформаційні бази суспільно значущою інформацією і, водночас, зберігати, накопичені нацією в процесі свого розвитку, духовні надбання і цінності.

Зав. відділу НБУВ, д-р наук із соц. комунікацій **Т. Ю. Гранчак**, розкриваючи специфіку функціонування бібліотеки як суб'єкта політичної комунікації, акцентувала увагу на участі національних бібліотек у формуванні й збереженні національної пам'яті в умовах поширення електронних технологій. Зокрема, доповідачка наголосила на необхідності налагодження в цьому контексті взаємодії бібліотек з громадськими організаціями, різними інформаційними інституціями, а також окреслила можливість використання інструментарію соціальних медіа.

Основні тенденції використання інформаційних технологій в інтересах подальшого суспільного розвитку було окреслено у виступі старш. наук. співробітника НБУВ, канд. іст. наук **О. В. Ворошилова**, який проаналізував вітчизняний досвід використання сучасних інформаційних технологій при упровадженні суспільних реформ та розкрив роль бібліотек у цьому процесі.

У доповіді старш. наук. співробітника НБУВ, канд. іст. наук **Т. І. Горенко** зверталася увага на актуальність залучення потенціалу інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотечних установ до інформаційного супроводу державної економічної політики, у т. ч. в аспекті роз'яснення дії та наслідків нового законодавства у сфері економіки. На завершення свого виступу доповідачка презентувала інформаційно-аналітичний бюлетень «Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики», підготовка якого здійснюється шляхом корпоративної взаємодії СІАЗ і НЮБ НБУВ.

При обговоренні нових можливостей комунікацій бібліотеки на платформі соціальних медіа було порушено питання загроз, які несуть у собі соціальні мережі, виокремлено основні типи існуючих методів, які використовують кіберзлочинці, розглянуто можливі шляхи вирішення проблем інформаційної безпеки під час використання соціальних мереж у бібліотечному інформаційно-аналітичному виробництві. У виступах також наголошувалося на важливості представлення бібліотечних структур у соціальних медіа, на перспективах активного використання бібліотеками соціальних мереж як платформи рекламування бібліотечної інформації, на створенні нового іміджу бібліотек у цифровому середовищі. Доповідачі окреслювали шляхи покращення комунікації між бібліотекою та її користувачами за участю бібліотек у мережевих співтовариствах, пропонували методологічні підходи до організації такого спілкування на прикладі конкретних соціальних мереж («ВКонтакте», Facebook, Twitter) та бібліотечних блогів.

З огляду на активне впровадження в суспільну практику електронних технологій, використання в процесі інформаційно-аналітичної діяльності бібліотечних підрозділів інформації інтернет-ресурсів, учасники секційного засідання не могли не порушити питання формування і розвитку ресурсно-технологічної бази інформаційної діяльності в цифровому середовищі, специфіки використання інформаційних матеріалів інтернет-ресурсів як джерела підготовки бібліотечно-інформаційного продукту.

У контексті пошуку шляхів удосконалення бібліотечного обслуговування користувачів та інтенсифікації участі бібліотечних структур в соціально-комунікаційних процесах на секції також розглядалися особливості створення бібліотечних електронних ресурсів як одного з пріоритетних напрямів розвитку бібліотек, що суттєво впливає на оперативність задоволення інформаційних потреб користувачів; сучасні наукові підходи до дистанційного обслуговування користувачів бібліотек, науковий доробок з цієї тематики провідних бібліотекознавців; питання розвитку видавничої діяльності бібліотек, зокрема Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), в умовах цифрового середовища.

Секція обговорила і схвалила пропозиції до Рекомендацій міжнародної наукової конференції, в яких наголошувалося на необхідності:

- розвитку співробітництва інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотечних установ з громадськими організаціями, владними структурами, видавництвами, архівами, музеями та іншими інституціями як чинника формування інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів;
- розроблення та упровадження методик організації відбору, структуризації, систематизації, збереження та використання інформації соціальних мереж як важливого джерела вивчення суспільно-політичних процесів;
- активного рекламування бібліотеки як універсального

інформаційного центру, просування інформації стосовно бібліотечних інформаційних ресурсів та послуг у мережевому середовищі;

- здійснення теоретичних досліджень специфіки інформаційно-комунікаційних процесів соціальних медіа як основи для підвищення ефективності комунікаційної діяльності бібліотеки;
- посилення інноваційної складової в процесі розвитку інформаційно-аналітичного обслуговування користувачів, вивчення сучасних тенденцій розвитку інтернет-середовища, їх врахування при розробленні новітніх бібліотечно-інформаційних продуктів.

Тетяна Гранчак,

зав. відділу НБУВ, д-р наук із соц. комунікацій

Біографіка й біографічне читання за доби інформаційної революції

Засідання секції «Біографіка й біографічне читання за доби інформаційної революції: місце і роль бібліотек» відбулося 11 жовтня 2013 р. на базі Інституту біографічних досліджень НБУВ. До програми її роботи було включено 16 доповідей науковців і бібліотечних фахівців. Обговорювалося широке коло проблем, пов'язаних із розвитком сучасної вітчизняної біографіки й біографічного читання.

Вступним словом роботу секції відкрив генеральний директор НБУ імені В. І. Вернадського, директор Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **В. І. Попик**. Своєю доповіддю «Формування динамічних ресурсів біографічної інформації: можливості бібліотек» він присвятив тенденціям розвитку біографічних ресурсів – невпинному розширенню їх соціально-комунікаційних функцій, інформаційних завдань, кола користувачів, сфер і способів використання; перетворенню з ресурсів для вузького кола еліт на дієвий чинник піднесення освіти, науки і культури, формування відкритого демократичного суспільства.

У доповіді старш. наук. співробітника Інституту біографічних досліджень НБУВ, д-ра іст. наук **Т. І. Ківшар** «Бібліотечна біографіка на сайтах національних бібліотек України» на основі аналізу напрацювань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Національної бібліотеки України для дітей зроблено висновок, що вітчизняні ресурси бібліотечної біографіки нині перебувають лише у стадії становлення і для їх успішного розвитку як частини публічної діяльності бібліотеки необхідним є розроблення ґрунтовних методичних рекомендацій.

Пров. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **С. М. Ляшко** у доповіді «Бібліотека як джерело вивчення історичної науки (на прикладі Постійної комісії для складання біографічного словника діячів України. 1918–1933)» наголосила на тому, що комплексне дослідження історії діяльності структурного підрозділу УАН–ВУАН — Біографічної комісії не буде повним без вивчення її особистісного, людського потенціалу, створення колективної біографії (портрету) її науковців.

Старш. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **Н. І. Любовець** у виступі «Мемуари як складова електронних ресурсів бібліотек України» відзначила, що зростання інтересу до мемуарної літератури ви-

суває на порядок денний завдання створення єдиного реєстру українських мемуарів та розгортання їх цифрової колекції.

Доповідь старш. наук. співробітника Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **Н. П. Марченко** «Ресурси біографічної інформації, орієнтовані на користувача-дитину: суть і тенденції» була присвячена аналізу досвіду використання мережі Інтернет з навчально-виховною метою у мережі педагогічних і шкільних бібліотек, а також навчальних закладів, які активно створюють власні ресурси.

Старш. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **О. М. Яценко** у виступі «Місце біографічної інформації у діяльності наукової бібліотеки в сучасних умовах» зазначив, що створення електронного УНБА сприятиме вирішенню проблеми розширення можливостей доступу та використання бібліотечних і архівних фондів фахівцями для наукових і творчих цілей, а звичайними користувачами – із довідковою, освітньою та пізнавальною метою.

Дискусію в аудиторії викликала оригінальна за постановкою проблем доповідь доц. Харківської державної академії дизайну і мистецтв, канд. іст. наук **В. Т. Петрикової** «Аксіологічний компонент біографічного читання в історії формування наукових комунікацій України (на прикладі фундаторів української науки)». Доповідачка зосередила увагу на органічній єдності тенденцій формування європейського та українського наукових просторів, обумовленій ціннісними орієнтаціями наукової праці, інформаційної культури.

Старш. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **О. В. Бугасва** у повідомленні «Музична персоналістика в структурі Українського національного біографічного архіву (УНБА)» зауважила, що формат УНБА дає змогу значно ширше, ніж інші, накопичувати та зберігати біографічну і біобібліографічну інформацію.

Наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ **Ю. В. Вернік** у виступі «Деякі аспекти організації біографічної віртуальної лабораторії» зазначила, що ВБЛ здатна суттєво підвищити рівень біографічних досліджень в Україні, оскільки значна частина документів джерельної бази біографічних досліджень, а також більшість дослідників-біографістів і краєзнавців мешкають саме у регіонах. Мол. наук. співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ **С. В. Муріна** у виступі «Місце біографіки у житті сучасної бібліотеки (з досвіду

роботи районної бібліотеки № 157 м. Києва» відзначила необхідність створення окремих підрозділів у довідково-пошуковому апараті районних бібліотек. Але така робота потребує відповідного методичного супроводу.

С підвищеним інтересом присутні сприйняли виступ провідного бібліотекаря НБУВ **С. М. Малюка** «Особистість Ф. П. Максименка – першого завідувача відділу газетних фондів НБУВ», який ознайомив аудиторію з маловідомими фактами з життя Ф. П. Максименка. Основною джерельною базою його виступу стали фонди газетного відділу НБУВ.

Аспірантка Рівненського державного гуманітарного університету **З. В. Романуха** у виступі «Біобібліографічні видання

провідних університетських бібліотек м. Рівного (на прикладі наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету та наукової бібліотеки Національного університету водного господарства та природокористування)» порушила важливі питання розвитку біобібліографічної роботи в регіонах.

Надія Любовець,

учений секретар Інституту біографічних досліджень НБУВ,
канд. іст. наук

Володимир Попик,

директор Інституту біографічних досліджень НБУВ,
канд. іст. наук

Історико-культурні фонди бібліотек: науковий опис і презентація цифрового ресурсу

У роботі секції «Історико-культурні фонди бібліотек: науковий опис і презентація цифрового ресурсу» взяли участь понад 60 фахівців у галузі книгознавства, архівознавства, джерелознавства, інформаційних технологій та соціальних комунікацій, з них 4 доктори та 25 кандидатів наук. Усього було заслухано 24 (із 56 заявлених у програмі) доповіді (деякі колективні), присвячені дослідженням проблем наукового опису та створення електронних ресурсів рукописних, книжкових і архівних фондів.

На секційному засіданні виступили представники бібліотек м. Києва: Національної наукової медичної бібліотеки України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Національної парламентської бібліотеки, Національної історичної бібліотеки України, наукової бібліотеки Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. З особливим інтересом присутні вислухали змістовні доповіді докторанта Карлового університету **Дагмар Петішкової** (Прага, Чехія) щодо середньовічного збірника «Люцидаріус» та директора компанії «Архівні інформаційні системи» **К. А. Віслобокова** (Київ) щодо досвіду співпраці з бібліотеками та подальшого нарощування цієї діяльності.

З інформаційними ресурсами Інституту рукопису НБУВ учасників конференції ознайомила його директор, чл.-кор. НАН України **Л. А. Дубровіна**. Завідділу стародруків та рідкісних видань НБУВ, д-р іст. наук, професор **Г. І. Ковальчук** презентувала науково-методичний ресурс з експертизи книжкових пам'яток у бібліотечних фондах, розміщений на порталі НБУВ.

У доповідях, виголошених на секційному засіданні, порушувалися актуальні питання створення сучасних наукових описів та введення в інформаційний простір рукописної, книжкової та архівної спадщини шляхом створення електронних баз даних, цифрових ресурсів, аналізу тих переваг у використанні документної спадщини, які надають електронні технології.

Завідділу Інституту архівознавства НБУВ, канд. іст. наук **С. В. Старовойт** ознайомила присутніх з трансформацією діяльності Інституту в галузі формування, наукового описування та використання архівних документів у рамках створення єдиного інформаційного ресурсу НБУВ.

У своїх доповідях учасники секційного засідання наголошували на обов'язковій комплексності історико-книгознавчої і історико-бібліографічних досліджень, на актуальності, специфіці й перспективах використання відповідних електронних ресурсів (старш. наук. співробітник, канд. іст. наук **І. О. Рима-**

рович). Низка питань, пов'язаних з дослідженнями стародруків, порушувалася у виступах співробітників відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ: старш. наук. співробітника, канд. іст. наук **Н. П. Бондар** (щодо філіграней), мол. наук. співробітника **О. О. Железняк** (щодо друкарських доповнень та видавничих варіантів кирилических стародруків), наук. співробітника, канд. іст. наук **Ю. К. Рудакової** (щодо використання ресурсів Інтернет для атрибуції стародруків), старш. наук. співробітника, канд. філол. наук **Н. В. Заболотної** (щодо опису невідомого в бібліографії видання та особливостей примірника як джерела до біографії власника книжки), мол. наук. співробітника **Г. С. Андрусенко** (щодо опису конволютів).

Особовим бібліотекам видатних діячів науки, культури, релігії, що зберігаються в НБУВ, а саме дослідженню історії їх формування, побутування, сучасного стану та представленню в електронному середовищі були присвячені колективна доповідь співробітників відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ (наук. співробітник, канд. іст. наук **І. О. Гуржій**), виступи старш. наук. співробітника, канд. іст. наук **Т. Є. Мяскової**, наук. співробітника, канд. іст. наук **О. В. Заєць**. Про презентацію документів особового походження в електронному інформаційному середовищі розповіли наукові співробітники Інституту архівознавства НБУВ **Н. А. Наумова** (фонд акад. М. В. Птухи); **А. І. Шаповал** (фонди зоологів О. П. Маркевича, В. Г. Доліна, М. М. Щербака, М. П. Савчука); **Л. В. Шипко** (фонд чл.-кор. АН УРСР В. М. Грезе).

Аналізувались проблеми наукової обробки, каталогізації, відцифрування та представлення в електронному середовищі окремих видів документів у фондах НБУВ: періодичних видань (завідділу, канд. іст. наук **О. А. Вакульчук** і зав. сектору **О. С. Залізнюк**, мол. наук. співробітник **І. М. Швець**, мол. наук. співробітник **Л. М. Деменко**); музичних творів (мол. наук. співробітник **І. Ф. Бобришева**, провід. бібліотекар **В. Г. Гурина**, мол. наук. співробітник **О. А. Шевченко**, **Є. В. Кожушко**). Про результати іконографічного вивчення сюжетних середників на шкіряних оправах українських стародруків, рукописних та актових книг доповіла старш. наук. співробітник, канд. іст. наук **О. М. Гальченко**.

Частина доповідей була присвячена документам та виданням з монастирських бібліотек із фондів НБУВ (завідділу, канд. іст. наук **С. В. Сохань**, старш. наук. співробітник, канд. іст. наук **С. О. Булатова**, наук. співробітник, канд. іст. наук **В. Е. Лось**, мол. наук. співробітник **І. С. Шеке́ра**). Пи-

тання кодикологічного опису, створення бази даних і цифрового ресурсу кирилических рукописних книг XVII ст. розглядалися у доповідях старш. наук. співробітника, канд. філол. наук **О. А. Іванової** та аспірантки **Т. А. Добрянської**.

Безумовно, актуальними у контексті майбутнього ювілею Т. Г. Шевченка були доповіді, присвячені Шевченкіані української діаспори (старш. наук. співробітника НБУВ, канд. філол. наук **О. К. Супрунюк** і мол. наук. співробітника НБУВ **В. В. Березкіної**).

Присутніх на секційному засіданні було ознайомлено з формуванням і обліком бібліотечних цифрових ресурсів НБУВ (мол. наук. співробітники **С. Г. Клочок** і **Є. Ю. Коцюба**), а також з подальшими планами щодо відцифрування на прикладі колекції рідкісних видань НБУВ (мол. наук. співробітник **А. В. Бондарчук**). Доповідачі презентували електронні виставки як зручний наочний спосіб ознайомлення з документами з фондів НБУВ (мол. наук. співробітник, канд. філол. наук **О. Ю. Курганова** продемонструвала віртуальну виставку з нагоди 300-річчя від дня народження французького мислителя епохи просвітництва Дені Дідро, а мол.

наук. співробітник **З. Б. Афанасьєва** – до ювілею затвердження Статуту Київського комерційного інституту.

Особливу увагу доповідачі звертали на питання удосконалення та прискорення процесу переведення книжкових, рукописних і архівних документів в електронну форму, об'єднання їх в єдину інформаційну мережу. Наголошувалося, що нині одним із стратегічних завдань є представлення архівних документів особових фондів провідних вчених України у повнотекстовому форматі, підготовка електронних експозицій документів як нової форми популяризації фондів НБУВ.

За результатами обговорення було внесено пропозицію розробити скоординований план відцифрування рукописної та книжкової спадщини України з визначенням засад, порядку участі у цьому глобальному корпоративному проєкті різних бібліотечних установ країни.

Тетяна Мяскова,

старш. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук

Галина Ковальчук,

зав. відділу НБУВ, д-р іст. наук

Тенденції розвитку сучасного зарубіжного бібліотекознавства

У роботі секції «Тенденції розвитку сучасного зарубіжного бібліотекознавства» взяло участь понад 30 фахівців з України, Великобританії, Німеччини, Чехії. Дослідницька увага учасників засідання концентрувалася на актуальних проблемах сучасного бібліотекознавства. На секції було заслухано 12 доповідей, присвячених сучасному стану та тенденціям розвитку зарубіжних бібліотек, проведено їх мультимедійні презентації. У дискусії з обговорення стану як зарубіжної, так і вітчизняної бібліотечної науки взяли участь всі присутні.

У вступному слові наукового керівника секції, провідного наукового співробітника НБУВ, д-ра іст. наук **Н. В. Стрішенець** було наголошено, що визначальними чинниками основних тенденцій розвитку сучасного зарубіжного бібліотекознавства став стрімкий розвиток комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, який безпосередньо впливає на процеси глобалізації інформаційного простору.

У своїй доповіді Н. В. Стрішенець приділила увагу зарубіжній бібліотекознавчій термінології та її трансформації у сучасних умовах, таким бібліотечним процесам, як комплектування, каталогізація, класифікація.

Інтеграція друкованих та електронних ресурсів у бібліотечні фонди є центральною темою у сучасному бібліотекознавстві. Нові виклики, які принесли веб та е-середовище традиційним методам організації та пошуку інформації, змушують визнати – сьогодні бібліотеки є лише однією з груп гравців на інформаційному полі, тому вони повинні вести постійний пошук, щоб віднайти гідне місце у новому середовищі.

Директор Програми сприяння Парламенту України **Еллі Валлентайн** ознайомила присутніх з роботою 79-ї щорічної Генеральної конференції і Асамблеї Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА). Було наголошено, що ІФЛА виокремлює п'ять напрямів, котрі допомагають бібліотекам всього світу визначити своє місце у вирішенні нових завдань і забезпечити якісне обслуговування користувачів, а саме:

1. Доступ до інформації – нові технології розширяють і водночас обмежують його.

2. Електронна освіта – онлайн-освіта демократизує і порушить глобальне навчання у світі.

3. Конфіденційність і захист даних – межі захисту приватного життя та приватних даних будуть переглянуті.

4. Гіперпов'язані суспільства – суспільство буде прислухатися до появи нових голосів і груп та сприяти їм.

5. Нові технології – глобальна інформаційна економіка зазнає трансформації.

Ці напрями повинні стати визначальними в роботі НБУВ та інших провідних бібліотек України.

Куратор відділу Європейських студій Британської бібліотеки **О. В. Керзюк** ознайомила присутніх з роботою Української секції цієї установи. Доповідачка зупинилася на інноваційних аспектах бібліотечної діяльності – програмах відцифрування українського фонду Британської бібліотеки в рамках програми «Europeana 1914–1918».

Діяльності Слов'янської бібліотеки в Празі присвятила свій виступ докторант Інституту східноєвропейських студій філософського факультету Карлового університету, донедавна співробітниця цієї книгозбірні, **Дагмар Петішкова**. Вона ознайомила присутніх з історією створення та сучасною діяльністю Слов'янської бібліотеки як частини Національної бібліотеки Чеської Республіки. Окремо доповідачка зупинилася на роботі з формування української колекції.

Підвищений інтерес у аудиторії викликали медіа-презентації новітніх технологій у Національній бібліотеці Франції та бібліотеки Гете-Інституту в Україні. Завідувачка медіатекою Французького інституту в Україні **В. С. Стукалова** представила французькі проєкти електронної бібліотеки Галліка (Gallica) та Data.bnf.fr. Керівник відділу «Інформація та бібліотека» Гете-Інституту **Сюзанне Тайхманн** розповіла про основні засади та напрями роботи бібліотеки Гете-Інсти-

туту в Україні. Наголошувалося, що співпраця з представництвами зарубіжних бібліотек в Україні сприятиме розширенню культурних зв'язків між країнами.

Наукова комунікація – наріжний камінь розвитку науки, наукової діяльності. Саме цій темі присвятила свою презентацію директор наукової бібліотеки НаУКМА, канд. іст. наук **Т. О. Ярошенко**. Вона оглянула роботи зарубіжних бібліотек (за результатами двох Фулбрайтівських досліджень у 2004-му та 2010 р.) на прикладі Колумбійського та Єльського університетів (США). Доповідачка на конкретних прикладах довела, що завдяки презентації бібліотеки у світовому інформаційному просторі, підвищується читацький інтерес до неї.

Сьогодні перед українськими бібліотеками постало питання входження до світового інформаційного простору. Цій актуальній темі було присвячено виступи заступника директора наукової бібліотеки НаУКМА **Т. В. Черної** та мол. наук співробітника НБУВ **С. Г. Ключок**. Під час презентації Світової Цифрової Бібліотеки Т. В. Чорна коротко зупинилася на історії її створення; основних засадах її діяльності та завданнях; принципах відбору матеріалів та технічних вимогах до них; партнерах; об'єктах зберігання та їх тематиці. Презентацію «Еuropeana. Газетний проект» С. Г. Ключок присвятила питанням інноваційних технологій в Європі, новим стратегіям розвитку Європейської бібліотеки, управлінню великими міжнародними проектами в епоху цифрових технологій, створенню електронних, взаємопов'язаних колекцій і європейським перспективам до 2020 р. На завершення науковець окремо зупинилася на участі України у цьому проекті.

Головний бібліограф Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки **Г. П. Воскресенська** свою презентацію присвятила висвітленню сучасних напрямів роботи публічної Бібліотеки округу Ганнепін (Міннесота, США).

У презентації провідного бібліотекаря наукової бібліотеки НаУКМА, координатора Американської бібліотеки ім. В. Ки-

тастого у НаУКМА **С. О. Чуканової** йшлося про різні аспекти інформаційно-пошукової поведінки студентів-гуманітаріїв та їх викладачів в Інтернет-просторі.

Головний бібліотекар НБУВ **О. В. Полякова** зупинилася на сучасних проблемах комплектування вітчизняних бібліотечних фондів. Було наголошено, що їх вирішення великою мірою залежить від вивчення зарубіжного досвіду. Доповідачка розкрила процес комплектування періодичними виданнями фондів національних бібліотек Білорусі, Росії, США.

В учасників секційного засідання неабиякий інтерес викликали презентації мол. наук співробітників НБУВ **Є. В. Гобової** і **А. М. Лямця**. Є. В. Гобова свій виступ присвятила внутрішнім чинникам, що виникають у китайських бібліотекарів та спричиняють відхилення від міжнародних правил каталогізації. А. М. Лямець розповів про історію виникнення та особливості типологізації бібліотек Близького Сходу.

Мол. наук співробітник НБУВ **О. Л. Сокур** акцентувала увагу присутніх на книгообмінних зв'язках між НБУВ і Національною бібліотекою Чеської Республіки, наголосила на труднощах сучасного співробітництва у цій галузі, окреслила шляхи їх вирішення.

Учасники секційного засідання взяли активну участь в обговоренні питань, порушених у доповідях. Результатом такої співпраці стало визначення кола нагальних проблем, для вирішення яких потрібні:

- розроблення Інструкції з обліку електронних видань;
- кооперація українських бібліотек з питань відцифрування фондів;
- вироблення спільної стратегії відбору відцифрованих матеріалів та їх розміщення у цифрових бібліотеках світу.

Надія Стрішенець,

провід. наук. співробітник НБУВ, д-р іст. наук

Олена Сокур,

мол. наук. співробітник НБУВ

Бібліометрія та бібліотека: світовий досвід, українська перспектива

Нині постійно зростає увага наукової спільноти до бібліометрії та наукометрії. Спостерігається позитивна динаміка кількості публікацій з цієї проблематики, опановуються сучасна методологія та інноваційний інструментарій проведення наукометричних досліджень. Саме це і зумовило підвищений інтерес до семінару «Бібліометрія та бібліотека: світовий досвід, українська перспектива», у роботі якого взяли участь понад 50 фахівців.

Робота семінару розпочалася з доповіді зав. відділу НБУВ, канд. техн. наук **Л. Й. Костенка** «Синергетика в бібліометрії та наукометрії». Доповідач запропонував синергетичний підхід до теоретичного узагальнення рангових закономірностей бібліометрії, інформетрії та наукометрії, котрі були емпірично встановлені в першій половині ХХ ст. завдяки зусиллям їх першовідкривачів (С. Бредфорда, А. Лотки, Дж. Ципфа та ін.). Цей підхід ґрунтується на масштабній інваріантності інформаційних процесів і явищ у різних сферах системи соціальних комунікацій (у бібліотечній справі, лінгвістиці, наукознавстві та ін.). Масштабно інваріантний розподіл потребують для математичного опису використання ustalених законами розподілу теорії ймовірностей, які в за-

гальному випадку не можуть бути представлені елементарними функціями. Тому численні намагання моделювати згадані закономірності степеневими чи гіперболічними функціями не могли мати успіху. Їх теоретичне узагальнення можливе лише на основі усталеного закону розподілу теорії ймовірностей. Він у даному аспекті може бути названим законом самоорганізації соціально-інформаційних комунікацій.

Значний інтерес у учасників семінару викликала доповідь старш. наук. співробітника Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, зав. міжвідомчої лабораторії теорії і практики наукометрії МОН України і НАН України, канд. хім. наук **В. П. Рибачука** «Бібліометричний портрет академіка Володимира Івановича Вернадського: популярність у світі». Доповідач розглянув творчий шлях В. І. Вернадського, спираючись на бібліометричні та вебметричні методи аналізу. В якості основного джерела бібліографічної інформації використано хронологічний покажчик праць В. І. Вернадського за період з 1885-го по 2012 р. В. П. Рибачук навів результати аналізу структури бібліографічного масиву робіт В. І. Вернадського, вікової динаміки публікаційної продуктивності його наукової діяльності, ди-

наміки прижиттєвих і наступних перевидань праць та рівня показників цитування. Було показано еволюцію поширення за кордоном вчення В. І. Вернадського про біосферу і ноосферу – від перших публікацій у Франції та Чехії і «непомічених» у 20-ті роки ХХ ст. до обґрунтування концепції сталого розвитку та біоекономічної концепції в останні два десятиліття.

Заступник директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, член-кореспондент НАН України **А. А. Крючин** у доповіді «Дослідження динаміки публікацій з інформатики в базі даних реферативного журналу «Джерело»» навів результати проведеного дослідження щодо визначення напрямів розвитку інформатики на основі аналізу публікацій у 150 профільних журналах. Наголошувалося, що найбільш інтенсивно розвивається проблематика, пов'язана з захистом інформації, а також зростає тенденція розпорошення публікацій (вони публікуються не у спеціалізованих тематичних виданнях).

Керівник проектів Асоціації УРАН, канд. іст. наук **Д. В. Солов'яненко** оприлюднив доповідь «Національний журнальний сервер «Наукова періодика України». Цей проект базується на технологічній платформі Open Journal Systems, яка забезпечує процеси редакційного опрацювання, публікації та післяпублікаційної підтримки наукових періодичних видань України. З початку 2013 р. технологічна платформа проекту функціонує у пілотному режимі, вона використовує багатокomпонентну модель ідентифікації наукових публікацій та однокомпонентну модель ідентифікації суб'єктів наукової діяльності.

Важливу тему порушила у своїй доповіді «Електронна періодика в системі наукових комунікацій України» наук.

співробітник НБУВ, канд. наук із соціальних комунікацій **Т. В. Симоненко**. Вона звернула увагу присутніх на актуальне термінологічне питання. Зібрання повнотекстових ресурсів традиційно іменувалися електронними (віртуальними, мережевими, онлайн-овими, цифровими) бібліотеками. З часом частота вживання подібних словосполучень почала зменшуватися, а натомість з'явився термін «репозитарій». Його суттєва відмінність від електронної бібліотеки полягає в тому, що репозитарій уособлює інтегроване науково-видавниче та бібліотечно-інформаційне середовище. Завдяки цьому питання авторського права не виникають по замовчанню.

Всі учасники семінару відзначали нагальність питань розвитку бібліометрії та наукометрії в Україні та дійшли таких висновків:

1. Особливо актуальним є створення «бібліометричних портретів» вчених і наукометричних профілів наукових установ.

2. Онлайн-ові версії періодичних наукових видань України слід привести у відповідність з вимогами світових науково-інформаційних систем (створити сайти журналів з англomовним інтерфейсом, подати інформативні англomовні реферати статей тощо) і вжити заходів щодо їх входження в ці системи.

3. Рекомендувати провідним установам України у сфері бібліометрії та наукометрії створити корпоративну систему бібліометричного моніторингу розвитку науки в Україні.

Леонід Костенко,
зав. відділу НБУВ, канд. техн. наук
Олександр Жабін,
наук. співробітник НБУВ

Каталогізація цифрових ресурсів

Актуальність проблематики семінару «Каталогізація цифрових ресурсів» зумовлена впливом інформаційно-комунікаційних технологій на оновлення видового складу інформаційних ресурсів бібліотек. Сьогодні вимагає вирішення низки методичних та організаційно-технологічних питань, пов'язаних, насамперед, з обліком і каталогізацією електронних інформаційних ресурсів.

Проблеми інтеграції цифрових ресурсів та корпоративізації процесів каталогізації, зумовлені глобалізацією інформаційної сфери, порушувалися у доповідях пров. наук. співробітника НБУВ, канд. іст. наук **І. П. Антоненко** і заст. ген. директора Нац. наук. мед. бібліотеки України **О. М. Бруй**. На переконання доповідачів, шляхи вирішення цих проблем лежать у площині створення єдиного інформаційного простору, тому потреба у виробленні спільної методики застосування каталогізаційних стандартів та використання єдиного форматного забезпечення процесів каталогізації.

Доповідачами відзначалося, що провідні зарубіжні бібліотеки та бібліотечні асоціації значну увагу приділяють спеціальним дослідженням у сфері створення бібліографічних записів ((FRBR, FRAD, FRASAD) та розвиткові на цій основі відповідних стандартів, а саме ISBD консолідований, призначений для всіх видів ресурсів, та RDA (Resource description and access – Опис ресурсу та доступ), який розвиває попередні правила каталогізації, а точніше, англо-американські правила та виконує функцію посібника з каталогізації, зокрема, електронних ресурсів і пошуку, ідентифікації, відбору та отримання необхідної користувачам

інформації. Наголошувалося на необхідності вивчення світового досвіду стандартизації каталогізаційних процесів, адаптації міжнародних стандартів до практики українських бібліотек та координації їх зусиль у сфері створення єдиного цифрового контенту бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Сьогодні прослідковується тенденція переходу більшості західних бібліотек з формату представлення бібліографічних записів UNIMARC на MARC-21. Вітчизняні книгозбірні й досі стоять осторонь цього процесу, оскільки переважна більшість з них використовує в якості базового формату UNIMARC.

Доповідь зав. відділу НБУВ, канд. техн. наук **Н. Ф. Самохіної** продемонструвала необхідність розроблення інструктивно-методичних матеріалів для забезпечення процесу каталогізування, оскільки будь-яке програмне забезпечення потребує роз'яснень щодо застосування стандартів складання бібліографічних записів.

Низка виступів була присвячена питанням реалізації каталогізації цифрових ресурсів у різному програмному середовищі, а саме «РБІС-64» (зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук **О. О. Сербін**, «МАРК-SQL» (зав. відділу Національної бібліотеки України для дітей **Н. Й. Дзюба**), «ALEPH» (зав. відділу НТБ ім. Г. І. Денисенка НТУ України «КПІ» **З. Д. Стерехова**). Доповідачі окреслили основні організаційно-технологічні особливості каталогізації у мережевій технології окремої бібліотеки та висвітлили практичний досвід корпоративної взаємодії у межах певної бібліотечної мережі й певного програмного забезпечення, у т. ч. із застосуванням конвертування записів або їх запозичення. Крім того, у виступах порушувалося питання про необхідність розроблення єди-

ного лінгвістичного забезпечення для семантичного опрацювання контенту інтегрованих електронних ресурсів.

Увага учасників семінару була привернута до такого питання, як каталогізація відцифрованих стародруків на прикладі «Репозитарію стародруків» (зав. відділу НБ ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка **Н. В. Кириченко**), яка часом потребує атрибуції об'єкта за вже існуючими електронними ресурсами, як правило, зарубіжними.

Наголошувалося, що відсутність державної програми автоматизації бібліотек, єдиної сучасної нормативної та методичної бази, а також належної професійної кваліфікації бібліотекарів негативно впливає на рівень організації інформації про бібліографічні ресурси, у т. ч. й цифрові, істотно гальмує інтеграційні процеси.

Розглянуті учасниками семінару проблеми щодо каталогізації цифрових ресурсів дали змогу виробити низку конкретних заходів на найближчу перспективу, а саме:

1. Розробити концептуальні підходи до корпоративної взаємодії у сфері відцифрування та архівування суспільно значущих матеріалів, їх аналітико-синтетичного відпрацю-

вання, створення єдиної повнотекстової бази даних відцифрованих об'єктів та інтеграції отриманих результатів до світового інформаційного простору. Розв'язання цього завдання потребує державної підтримки, оскільки співпраця у сфері каталогізування може бути гарантованою лише за умов єдиного інформаційного та лінгвістичного забезпечення.

2. Дослідити можливість адаптування до практики роботи бібліотек України стандарту бібліографічного опису ISBD консолідованого та стандарту каталогізації RDA як орієнтованих на цифрове середовище, для чого здійснити їх переклад і вивчення; розробити на цій основі методичні рекомендації із каталогізування цифрових ресурсів.

3. Для досягнення бібліотекарями належного фахового рівня організувати проведення періодичних семінарів із навчання їх учасників користуватися методиками каталогізації цифрових ресурсів.

Ірина Антоненко,

провід. наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук

Нормативне забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності

Обговорення проблемних питань круглого столу «Нормативне забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності» розпочалося з доповіді директора Інституту науково-методичного забезпечення бібліотечно-інформаційної роботи НБУВ, канд. іст. наук **О. М. Василенко** «Оптимізація оцінки діяльності бібліотек в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій». Доповідка підкреслила, що, розвиваючи сферу своєї діяльності на основі інформаційно-комунікаційних технологій, бібліотеки істотно зміцнюють свої позиції як важливі соціальні інститути сучасності, сприяють формуванню власного сегмента в інтегрованому інформаційному просторі. Важливим складником підтвердження чи спростування суспільної значущості бібліотечно-інформаційних установ є отримання управлінської інформації щодо оцінки їхньої діяльності. Це забезпечується нормативно-методичною базою бібліотечної статистики, яка на сьогодні потребує суттєвого оновлення, чому значною мірою може сприяти співпраця провідних бібліотечно-інформаційних установ та відповідних структур державної влади.

Насамперед необхідно виробити уніфіковану систему показників на основі гармонізації статистичних характеристик традиційної та інноваційної діяльності бібліотек. А це можливо здійснити, застосовуючи інтегральний підхід. Запровадження нових форм статистичного спостереження на вищих рівнях бібліотечного управління передбачає розроблення національних стандартів з урахуванням нормативних документів ІСО. На сьогодні Україна у сфері стандартизації бібліотечно-інформаційної діяльності значно відстає від міжнародного співтовариства, зокрема від РФ. Упровадження стандартів з бібліотечної статистики дасть змогу вирішити низку питань з термінології, обліку бібліотечно-інформаційних ресурсів, користувачів та послуг, допоможе визначити потреби населення в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні, обрахувати показники соціальної та економічної ефективності, які будуть більш об'єктивними. Висловлені у доповіді пропозиції були обговорені та схвалені присутніми.

Питання стандартизації бібліотечно-інформаційної галузі

порушувалися і у виступі зав. відділу Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ), канд. екон. наук **С. В. Карпенка**. Він охарактеризував сучасний стан організації роботи Технічного комітету стандартизації «Інформація і документація» (ТК 144), виокремив пріоритетні напрями реалізації актуальних завдань з розроблення та погодження національних стандартів, гармонізації з міжнародними і європейськими нормативними документами.

Значний інтерес у присутніх викликала спільна доповідь заст. генерального директора Книжкової палати України імені Івана Федорова **Г. О. Гуцол** і зав. відділу Книжкової палати України імені Івана Федорова **Г. М. Плиси** «Стан розроблення нормативних документів системи «Інформація та документація»». Доповідачі вказали на проблеми, пов'язані з розглядом та прийняттям міждержавних стандартів, озвучили труднощі, що виникають у процесі розроблення стандартів України у галузі бібліотечної справи. Було відзначено, що чинні в державі стандарти недоступні для розповсюдження та користування, оскільки права власності на всі стандарти належать Мінекономрозвитку України. Фахівці запропонували внести зміни до законодавства України та зобов'язати відповідні органи влади безкоштовно надавати у користування державні стандарти, створити спеціалізований веб-портал для вільного доступу до чинних нормативних документів. Проблемаю, яка потребує негайного вирішення, є проходження експертизи і затвердження у державних інстанціях вже розроблених стандартів. Нині цей процес затягується на роки. Г. М. Плиса, характеризуючи діяльність Книжкової палати України як головної наукової установи у сфері видавничої справи, зазначила, що чинних стандартів з бібліотечної справи нині є понад 40, суто бібліотечних – більше 15, серед них є такі, котрі потребують оновлення.

Зав. відділу Національної парламентської бібліотеки України (НПБУ) **І. О. Цуріна** присвятила свій виступ нормативно-методичному забезпеченню діяльності публічних бібліотек. На її переконання, потрібно забезпечити відкритість та доступність до загальногалузевих нормативних доку-

ментів. Була внесена пропозиція створити робочу групу саме для розроблення стандартів України в галузі бібліотечної справи, адже нині розробники нормативних документів, як правило, не враховують пропозицій бібліотек і це негативно впливає на якість нормативно-методичного забезпечення бібліотечної діяльності.

В умовах трансформації бібліотечних технологій підвищення ефективності бібліотечного управління великою мірою пов'язане з оновленням чинних норм, визначенням працевитрат та навантаження на бібліотечних співробітників, задіяних у роботі модулів автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи. Ця проблематика розглядалася у доповідях наук. співробітника НБУВ, канд. іст. наук **О. Г. Яковенко** та зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук **Т. В. Коваль**. Сучасні підходи до нормування каталогізаційної діяльності проаналізувала у своєму виступі мол. наук. співробітник НБУВ **О. П. Ткаченко**, яка акцентувала увагу на доцільності застосування позначкового обрахування операцій з введення бібліографічної інформації до електронного каталогу наукової бібліотеки. Про проблеми щодо визначення працевитрат та необхідної кількості ІТ-спеціалістів для бібліотек різних категорій йшлося у стендовій доповіді зав. відділу НБУВ **Т. В. Данильченко** «Організаційно-нормативне забезпечення бібліотечних веб-сайтів».

За результатами обговорення комплексу питань, пов'язаних з нормативним забезпеченням сфери бібліотечно-інформаційної діяльності, учасники круглого столу вирішили:

1. Запропонувати УкрІНТЕІ як виконавцю функцій секретаріату Технічного комітету стандартизації ТК 144 «Інформація і документація» та безпосередньо Комітету з метою підвищення якості підготовки нормативних документів, забезпечення відкритості цієї роботи вжити таких заходів:

- здійснювати розроблення перспективних та поточних планів з підготовки стандартів на основі моніторингу та з урахуванням пропозицій провідних бібліотечно-інформаційних установ;

- висвітлювати на веб-сторінці ТК 144 «Інформація і документація» веб-сайта УкрІНТЕІ перспективні та поточні плани з підготовки стандартів;
- для підготовки кожного стандарту створювати окрему робочу групу, до складу якої мають входити висококваліфіковані спеціалісти, рекомендовані провідними бібліотечно-інформаційними установами;
- підготовлені проекти національних стандартів та стандартів ІСО для загального ознайомлення представляти на веб-сторінці ТК 144 та направляти для вивчення до провідних бібліотечно-інформаційних установ країни;
- організувати обговорення проектів нормативних документів широким професійним співтовариством, надавати можливість через мережу Інтернет вносити до них пропозиції фахівцям з різних регіонів.

2. Звернутися до Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики з проханням посприяти своєчасному розгляду і затвердженню державних стандартів, котрі забезпечують діяльність бібліотечно-інформаційної сфери, та надати доступ до повних текстів нормативних документів галузі.

3. НБУВ, НПБУ спільно з іншими провідними бібліотеками розробити уніфікований перелік показників бібліотечної діяльності з урахуванням процесів формування електронних інформаційних ресурсів, розвитку і використання бібліотечних послуг на основі інформаційно-комунікаційних технологій та запропонувати його Державній службі статистики України для форм державного статистичного спостереження.

Ольга Василенко,

директор Інституту науково-методичного забезпечення бібліотечно-інформаційної роботи НБУВ,
канд. іст. наук

Роман Поліщук,

мол. наук. співробітник НБУВ

Бібліографія в електронному середовищі

9 жовтня 2013 р. у рамках міжнародної наукової конференції відбулося засідання круглого столу «Бібліографія в електронному середовищі», в якому взяли участь 35 осіб. Виступили провідні фахівці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Національної історичної бібліотеки України, Наукової бібліотеки Київського національного університету ім. Т. Шевченка, Національної бібліотеки України для дітей, Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, громадської організації «Вікімедіа Україна», бібліотеки Київського національного економічного університету, бібліотеки Українського інституту промислової власності, а також Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Засідання відкрила керівник Центру науково-бібліографічної інформації НБУВ, канд. іст. наук **Т. В. Добко**. У своїй доповіді «Довідково-бібліографічна діяльність – пріоритетний напрям розвитку наукових бібліотек» вона, спираючись на досвід роботи з довідково-інформаційного забезпечення користувачів та аналіз сучасного бачення розбудови системи довідково-бібліографічного обслуговування в електронному середовищі, закликала колег зосередитись саме на розвитку когнітивних підходів до формування знанневих систем, створенні онлайн-баз знань довідкової інформації та забезпеченні навігації довідково-бібліографічними ресурсами.

Про бібліографічну шевченкіану 1840–2013 рр., а саме: роботу над бібліографією видань творів Тараса Шевченка мовою оригіналу та мовами народів світу, в процесі якої було сформовано найповнішу електронну БД творів Т. Шевченка, йшлося у спільній доповіді зав. відділу НБУВ, д-ра іст. наук, професора **В. Ю. Омельчука**, наук. співробітників НБУВ **Л. В. Беляєвої** і **Л. С. Новосолової**. Присутні були поінформовані про бібліографічне дослідження видань «Кобзаря» Т. Шевченка, що зберігаються у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, здійснене фахівцями відділу національної бібліографії НБУВ **В. Ю. Омельчуком**, **Л. В. Беляєвою**, **І. Д. Войченко**.

Деякі доповідачі присвятили свої виступи аналізу бібліографічних ресурсів на сайтах наукових бібліотек. Заст. директора ДНПБ України імені В. Сухомлинського **Л. О. Пономаренко** представила веб-портал бібліотеки та охарактеризувала його складові. Мол. наук. співробітник НБУВ **В. А. Шкаріна** проаналізувала внутрішні бібліографічні електронні ресурси п'яти бібліотек України загальнодержавного значення та окреслила основні шляхи подальшого піднесення якості електронної бібліографії. Зав. відділу Національної бібліотеки України для дітей **В. М. Красножон** і голов. бібліограф цієї ж установи **С. В. Кисельова** представили присутнім інформаційні продукти Національної бібліотеки України для дітей,

які свідчать про активну участь установи у налагодженні дитячого читання в електронному середовищі, у бібліографічній орієнтації батьків та педагогів.

Теми удосконалення засобів орієнтації користувачів у зовнішніх електронних ресурсах торкнулася зав. сектору НБУВ **Н. В. Добра**, представивши, створений у рамках складової інформаційно-бібліографічного сервісу НБУВ, анований тематичний навігатор зовнішніми електронними ресурсами, який включає посилання на сайти бібліотек та установ. Доповідачка запропонувала корпоративну форму взаємодії НБУВ з іншими книгозбірнями, яка полягає у спільному формуванні та розміщенні на сайті Бібліотеки структурованого інформаційного ресурсу, сформованого в певному напрямі.

Про створення метабібліографічних ресурсів йшлося у двох повідомленнях. Мол. наук. співробітник НБУВ **А. М. Колесніченко** розповіла про роботу зі збору і каталогізації колекції понад 1,5 тис. електронних бібліографічних покажчиків, сформованої у відділі довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ, а також про створення метабібліографічної БД з посиланнями до текстів покажчиків. Пров. бібліограф НБУВ **П. М. Штих** розкрив структуру, зміст, інформаційне наповнення та особливості формування, започаткованого у відділі довідково-бібліографічного обслуговування НБУВ, відкритого електронного архіву неопублікованих бібліографічних посібників БД «Архів довідок», каталожні записи якої містять посилання до текстових електронних файлів та файлів відцифрованих машинописних списків за попередні роки (хронологічно з 1950 р.). Нові БД, на переконання доповідачів, мають стати частиною інтегрованого метабібліографічного ресурсу, що створюється у НБУВ.

Низку доповідей було присвячено новітнім технологіям підготовки наукового енциклопедичного видання. Директор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, канд. філол. наук **М. Г. Железняк** і мол. наук. співробітник цього ж інституту **В. В. Тарасюк** познайомили учасників круглого столу з електронною базою «Енциклопедія Сучасної України»

(ЕСУ), її основними параметрами і функціями, проаналізували бібліографічне забезпечення українських енциклопедій загалом. Наук. співробітник Інституту енциклопедичних досліджень НАН України **А. І. Шушківський** торкнувся питання бібліографічного забезпечення статей про адміністративні одиниці України в «Енциклопедії Сучасної України».

Про відносно нове явище в електронному середовищі – бібліотечні блоги України – доповідав в аудиторії мол. наук. співробітник НБУВ **А. О. Жабін**. Ген. директор Асоціації підприємств інформаційних технологій України і виконавчий директор Громадської організації «Вікімедіа Україна» **Ю. Й. Пероганич** представили шість варіантів ліцензій Creative Commons, які дають змогу авторам обрати набір свобод та умов використання їхніх творів, зокрема, в Інтернеті.

Вельми актуальне питання – бібліографічний опис електронних ресурсів соціальних сервісів – порушили у своїй спільній доповіді **Т. В. Добко**, пров. наук. співробітник НБУВ **І. П. Антоненко**, наук. співробітник НБУВ **Н. І. Моїсенко**. Фахівцями було проаналізовано складнощі, пов'язані з описом мережевих ресурсів, існуючі так звані «стилі» і правила опису, типові помилки, аргументовано власну позицію з даного питання та запропоновано низку прикладів опису різнопланових мережевих ресурсів.

Учасники круглого столу виявили підвищений інтерес до корпоративних проектів створення бібліографічних та метабібліографічних ресурсів в електронному середовищі, до використання ресурсів Інтернет для забезпечення інформаційних потреб науковців, розширення пошукових можливостей та форматів представлення онлайн-бібліографічних ресурсів, удосконалення стандартів опису електронних документів.

Тетяна Добко,
керівник Центру науково-бібліографічної інформації НБУВ,
канд. іст. наук
Віталіна Шкаріна,
мол. наук. співробітник НБУВ

Рекомендації міжнародної наукової конференції «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів»

8–11 жовтня 2013 р. у НБУВ відбулася міжнародна наукова конференція «Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів», організована Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського спільно з Асоціацією бібліотек України і Радою директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів Міжнародної асоціації академії наук. У роботі конференції, приуроченої до 95-річчя заснування НБУВ, взяли участь керівники, вчені і спеціалісти провідних бібліотек та бібліотечних асоціацій, наукових установ і навчальних закладів України, представники бібліотек, наукових установ, інформаційних центрів та бібліотечних громадських організацій Білорусі, Великої Британії, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції, Чехії.

Учасниками конференції обговорено важливі питання розвитку вітчизняних бібліотек: об'єднання їх зусиль щодо формування національного інформаційного простору України;

теоретичні, методичні й організаційні проблеми створення електронних бібліотек; задоволення інформаційних потреб науки, освіти, культури, державного управління, інноваційного розвитку, інтеграції України до світового і європейського інформаційного простору.

Під час конференції наголошувалося на необхідності консолідації зусиль бібліотечного співтовариства, спрямованих на формування єдиного національного бібліотечно-інформаційного простору, інформаційне забезпечення модернізації та інноваційного розвитку всіх сфер українського суспільства, відстоювання сучасних потреб розвитку бібліотечно-інформаційної галузі, соціальних гарантій бібліотечних працівників.

Відзначалися позитивні тенденції у формуванні електронних інформаційних ресурсів, упровадженні прогресивних інформаційних технологій, розвитку нових форм обслуговування читачів, насамперед – дистанційних. Бібліотеки визна-

но потужними складниками національної інформаційної інфраструктури, потенціал яких дедалі активніше використовується суспільством. Розгортається формування масштабних електронних бібліотек, серед яких особливе місце належить національній книжковій і рукописній цифровій колекції «Україніка».

Водночас, науковці і фахівці висловили стурбованість стосовно нагромадження у бібліотечно-інформаційній сфері невирішених проблем, негативних тенденцій, зумовлених зростаючою невідповідністю матеріально-технічної бази, фінансового та нормативно-правового забезпечення діяльності вітчизняних бібліотек сучасним вимогам, світовим стандартам та перспективним завданням бібліотечно-інформаційної галузі. Реалізація програм «Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні», «Державна цільова національно-культурна програма створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека-XXI»» в частині, що стосується бібліотечної галузі, не була підкріплена державним фінансуванням. В умовах динамічного зростання значення наукової, науково-технічної та гуманітарної інформації, розбудови «суспільства знань», де інформація, знання виступають головним рушієм економічного і соціального розвитку, відставання вітчизняної бібліотечної справи від загальносвітового рівня, на жаль, з кожним роком збільшується.

Учасники конференції ухвалили звернутися до органів державної влади, бібліотек та інформаційних центрів, всього бібліотечного співтовариства, наукових установ та закладів освіти, громадських організацій з пропозиціями і рекомендаціями, спрямованими на визначення завдань і напрямів трансформації бібліотечно-інформаційної справи в Україні.

З метою вирішення правових, фінансових та організаційних проблем провідних бібліотек України, розвитку їх науково-інформаційної діяльності, спрямованої на забезпечення фундаментальних наукових досліджень, задоволення інформаційних потреб науки, освіти, культури та державного управління вважати необхідним:

- відновлення виділення головним науковим бібліотечно-інформаційним установам України – Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського і Львівській національній науковій бібліотеці України імені Василя Стефаника, національним, державним, регіональним науковим бібліотекам цільового бюджетного фінансування за кодами капітальних вкладень на забезпечення закупівель вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, передплати наукової періодики та баз даних;
- створення можливостей для здійснення бібліотеками прямих закупівель наукової літератури і періодики поза процедурами відкритих торгів, що дасть змогу значно здешевити процес закупівель, зробити їх більш оперативними;
- розблокування перешкод здійсненню міжнародного книгообміну науковими виданнями:

а) на рівні нормативного регулювання – поновлення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника та інших науково-дослідних установ НАН України у переліку установ та організацій, які користуються пільгами (звільняються від оподаткування митом) при здійсненні міжнародного книгообміну, шляхом внесення змін та доповнень до постанови Кабінету Міністрів України від 23. 05. 2012 р. № 486, де не враховано потреби установ НАН України;

б) на законодавчому рівні – шляхом внесення на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України «Про приєднання України до «Угоди про ввезення матеріалів освітнього, наукового та культурного характеру 1950 року (Флорентійська угода) та Протоколу до неї 1976 року», до якого приєдналася більшість країн Європи та СНД;

- фінансове забезпечення технічного переоснащення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як головної науково-інформаційної бібліотечної установи держави, оснащення її необхідним у бібліотечно-інформаційних технологічних процесах комп'ютерним та периферійним обладнанням й спеціальною цифровою технікою, призначеною для створення страхових фондів документів, формування електронних інформаційних ресурсів, зокрема електронної національної книжкової та рукописної колекції «Україніка»;
- остаточне позитивне вирішення питання про будівництво додаткового комплексу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з фондосховищами, читальними залами, лабораторіями та робочими приміщеннями, що передбачено розпорядженням Президента України від 02.12.03 № 396 «Про заходи щодо вдосконалення діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» та Указом Президента України від 22.04.09 № 260 «Про деякі заходи щодо популяризації класичної української літератури та збереження літературної і культурної спадщини».

Для забезпечення консолідованого розвитку бібліотечно-інформаційної системи України рекомендувати:

- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Інформаційно-бібліотечній раді НАН України, Асоціації бібліотек України спільно з Українською бібліотечною асоціацією, Львівською національною науковою бібліотекою України імені Василя Стефаника, Національною парламентською бібліотекою України та іншими національними бібліотеками України ініціювати розроблення загальнонаціональної стратегії розвитку бібліотек України на період до 2020 року та системи взаємопов'язаних державних цільових програм розвитку бібліотечно-інформаційної галузі;
- звернутися до комітетів з питань науки і освіти, культури і духовності Верховної Ради України з пропозицією щодо організації у 2014 р. парламентських слухань з питань стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України на період до 2020 р. та формування для її підтримки системи взаємопов'язаних державних цільових програм;
- розвивати співпрацю Асоціації бібліотек України і Української бібліотечної асоціації та інших громадських організацій (видавців і книгорозповсюджувачів) з фундаментальних проблем розвитку бібліотечної справи в державі та вирішення професійних завдань, які постають перед сучасним бібліотечним співтовариством.

З метою забезпечення формування та розвитку розподіленого національного бібліотечного інформаційного ресурсу рекомендувати:

- порушити перед комітетами з питань науки і освіти, культури і духовності Верховної Ради України, органами державної влади, міністерствами та відомствами питання щодо розроблення та реалізації цільових комплексних програм формування національного розподіленого науково-інформаційного простору;
- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського,

Львівській національній науковій бібліотеці України імені Василя Стефаника, науковим бібліотекам України та бібліотекам науково-дослідних установ НАН України передбачати при поточному та перспективному плануванні бібліотечно-інформаційної роботи спільні завдання та заходи зі:

а) скоординованого розвитку сегментів розподіленого національного електронного бібліотечно-інформаційного ресурсу;

б) вироблення і реалізації спільних засад розвитку корпоративної каталогізації;

в) реалізації Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2020 р., зокрема, підтримку та виконання проєктів у межах напрямів електронної освіти, електронної культури, електронної демократії, електронного урядування;

- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського започаткувати роботу міжвідомчого професійного постійно діючого семінару-практикуму для вироблення та узгодження спільної стратегії з питань формування національного розподіленого інформаційного ресурсу, визначення концептуальних засад принципів його побудови, змістового наповнення, засобів функціонування, визначення ролі окремих бібліотек у цьому процесі;
- активізувати діяльність Міжвідомчої методичної ради бібліотек з узгодження питань, пов'язаних із визначенням єдиних підходів до аналітико-синтетичного опрацювання інформаційних ресурсів, науково-методичного забезпечення діяльності бібліотек в умовах активного використання електронних технологій та упровадження комплексних техніко-технологічних рішень;
- бібліотечним асоціаціям України активно виступати перед органами державної влади на підтримку реалізації бібліотечних проєктів і програм, зорієнтованих на створення інтегрованих мережевих наукових, освітніх, культурних ресурсів.

У напрямі формування національного цифрового ресурсу історико-культурної спадщини рекомендувати:

- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Львівській національній науковій бібліотеці України імені Василя Стефаника, Національній парламентській бібліотеці України ініціювати створення Міжбібліотечної методичної ради з проблем організації цифрових бібліотек книжкової та рукописної спадщини, зосередивши її увагу на:

а) розробленні міжбібліотечного координаційного плану з відцифрування історико-культурних фондів України з визначенням пріоритетних напрямів діяльності для його учасників;

б) створенні координаційної групи з вироблення та узгодження єдиних стандартів представлення метаданих історико-культурного книжкового та рукописного надбання, вимог до форматного та лінгвістичного забезпечення;

в) створенні на базі провідних бібліотек України координаційного центру з упровадження цифрових технологій, який забезпечить методичну підтримку та впровадження єдиних технологічних рішень у формуванні цифрових ресурсів;

г) формуванні корпоративного загальнонаціонального цифрового ресурсу рукописної та книжкової спадщини України;

д) узгодженні методичних підходів і заходів з укладання реєстру книжкових пам'яток як складника Державного реєстру національного культурного надбання;

е) реалізації пілотного проєкту «Єдина інформаційна система надбань документальної пам'яті», визначеного Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2020 р.;

- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Львівській національній науковій бібліотеці України імені Василя Стефаника, Національній парламентській бібліотеці України, іншим бібліотекам загальнодержавного значення забезпечувати реалізацію узгоджених комплексних заходів щодо довгострокового зберігання документів на паперових і електронних носіях в умовах сучасної системи збереження фондів наукової бібліотеки.
- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського на базі Центру консервації та реставрації ініціювати створення та розгортання роботи загальнодержавного науково-дослідного, науково-методичного та координаційного центру з проблем збереження вітчизняних бібліотечно-інформаційних ресурсів, зокрема тих, що є історико-культурною спадщиною.

З метою забезпечення подальшого розвитку науково-дослідної роботи провідних наукових бібліотек України:

- звернутися до Президії Національної академії наук України та Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України з проханням підтримати клопотання Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського щодо віднесення до фундаментальних напрямів наукових досліджень НАН України розроблення НБУВ теоретико-методологічної та науково-методичної проблематики за такими напрямками:
 - розвиток національного наукового, освітнього і культурного інформаційного простору, інтеграція України до світового і європейського інформаційного простору, формування і використання електронних інформаційних ресурсів, що відповідає пункту «Інтелектуальні інформаційні та інформаційно-аналітичні технології. Інтегровані системи баз даних та знань. Національні інформаційні ресурси» розділу «Інформаційні та комунікаційні технології» Переліку тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2015 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.11 № 942;
 - збереження, вивчення і актуалізація у житті сучасного суспільства національної історико-культурної спадщини, що відповідає пункту «Фундаментальні дослідження з актуальних проблем суспільних та гуманітарних наук» розділу «Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України та сталого розвитку суспільства і держави» згаданого вище Переліку;
- рекомендувати провідним науковим бібліотекам розширити дослідження проблем створення теоретичної і методичної бази трансформації бібліотек у науково-інформаційні та освітні комплекси, що забезпечують адаптацію завдань, функцій наукової бібліотеки до вимог суспільства знань;
- відновити практику здійснення Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського спільних дослідницьких і видавничих проєктів на засадах наукової кооперації з провідними вітчизняними та зарубіжними бібліотеками, науковими установами.

У напрямі розвитку інформаційно-аналітичної діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та інших провідних наукових бібліотек України забезпечити:

- здійснення теоретичних досліджень специфіки інфор-

маційно-комунікаційних процесів у соціальних мережах як основи для підвищення ефективності комунікаційної діяльності бібліотеки;

- розширення співробітництва інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотечних установ з громадськими організаціями, владними структурами, видавництвами, архівами, музеями та іншими інституціями з метою формування інтегрованих науково-аналітичних бібліотечно-інформаційних ресурсів;
- посилення інноваційного складника в процесі розвитку інформаційно-аналітичного обслуговування користувачів, вивчення сучасних тенденцій розвитку інтернет-середовища, їх врахування при розробленні новітніх бібліотечно-інформаційних продуктів;
- вироблення та впровадження дієвих методик організації відбору, структуризації, систематизації, збереження та використання інформації соціальних мереж як важливого джерела вивчення суспільно-політичних процесів;
- активне рекламування бібліотеки як універсального інформаційного центру, просування інформації стосовно бібліотечних інформаційних ресурсів та послуг у мережевому середовищі.

Для забезпечення розвитку міжнародної співпраці бібліотек України, їх інтеграції до європейського і світового наукового інформаційного простору вважати необхідним:

- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського спільно з Інформаційно-бібліотечною та Науково-видавничою радами НАН України реалізувати протягом 2014 р. комплекс науково-методичних та організаційних заходів з активізації наукових обмінів із провідними зарубіжними бібліотеками, інформаційними центрами та корпораціями, видавництвами з метою одержання більш широкого доступу до повнотекстових, реферативних та бібліографічних баз даних наукової інформації, підтримки розширення входження періодичних видань українських наукових установ до провідних світових бібліометричних баз (Scopus та ін.);
- домогтися суттєвого розширення участі вчених, спеціалістів провідних наукових бібліотек України у реалізації міжнародних науково-дослідних та інформаційних проектів, зокрема, у формуванні цифрових фондів Європейської бібліотеки (The European Library), Європіани (Europeana), Світової цифрової бібліотеки (World Digital Library), колекцій Бібліотечної асоціації Європи та інших;
- забезпечити систематичну публікацію наукових праць провідних вчених і спеціалістів українських наукових бібліотек у зарубіжній науковій періодиці з проблем бібліотекознавства, книгознавства, документознавства, архівознавства, біобібліографії, збереження рукописної та книжкової спадщини, формування електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек; сприяти розширенню публікації напрацювань зарубіжних спеціалістів в українських наукових виданнях.

З метою удосконалення нормативно-методичного забезпечення діяльності бібліотек:

- запропонувати Українському інституту науково-технічної та економічної інформації як виконавцю функцій секретаріату Технічного комітету стандартизації ТК 144 «Інформація і документація» вжити заходів, спрямованих на підвищення якості підготовки нормативних доку-

ментів, на відкритість роботи Комітету, пов'язаної з розробленням та оприлюдненням перспективних і поточних планів підготовки стандартів, широке обговорення проектів нормативних документів спеціалістами бібліотечно-інформаційних установ;

- звернутися з клопотанням до Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики щодо забезпечення доступу до повних текстів затверджених національних стандартів бібліотечно-інформаційної галузі;
- розробити спільними зусиллями спеціалістів провідних бібліотек України проект оновленого уніфікованого обов'язкового переліку показників бібліотечної діяльності для форм державного статистичного спостереження з урахуванням процесів інформатизації суспільства, формування електронних інформаційних ресурсів та розвитку сервісів на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Просити Державну службу статистики України запровадити зазначені показники на основі відповідних погоджень у встановленому порядку;
- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського із залученням провідних спеціалістів інших установ:

а) дослідити можливість адаптування до роботи бібліотек України стандарту каталогізації RDA як орієнтованого на цифрове середовище, розробити та впровадити методичні рекомендації із каталогізування цифрових ресурсів;

б) розробити пропозиції щодо внесення змін і доповнень до нормативно-правових актів України стосовно:

- визначення формування електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів як нового напрямку науково-інформаційної діяльності, ролі та місця бібліотек, інформаційних центрів у його розвитку;
- унормування процесів формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів, зокрема, врегулювання питань передавання до бібліотек електронних версій тиражованих видань.

Для забезпечення розвитку кадрового потенціалу наукових бібліотек, закріплення перспективних молодих спеціалістів:

- порушити перед Міністерством освіти і науки України та Міністерством культури України питання про подальший розвиток системи безперервної бібліотечної освіти, що включає підготовку та перепідготовку кадрів з урахуванням тенденцій розвитку науково-інформаційної сфери суспільства;
- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського спільно з іншими провідними бібліотеками та вищими навчальними закладами здійснити систему заходів з організації системи безперервної освіти та підвищення кваліфікації науково-інформаційних і бібліотечних фахівців на основі організації постійно діючих семінарів, майстер-класів, а також активного використання дистанційних та модульних форм навчання;
- Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського спільно з Харківською державною академією культури за участю провідних бібліотек держави та навчальних закладів організувати у першому півріччі 2014 р. круглий стіл з питань підготовки спеціалістів для забезпечення роботи бібліотек в умовах інформаційного суспільства;
- порушити питання щодо підвищення заробітної плати інженерних спеціалістів інформаційної інфраструктури електронних бібліотечних комплексів та поширення на них надбавок, передбачених законодавством для бібліотечних працівників.